

## תפילה כנגד אבות או קרבנות

### רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה ה

כן תקנו שיהא מנין התפלות כמנין הקרבנות, שתי תפלות בכל יום כנגד שני תמידין וכל יום שיש קרבן מוסף תקנו בו תפלה שלישית כנגד קרבן מוסף, ותפלה שהיא כנגד תמיד של בקר היא הנקראת תפלת השחר, ותפלה שכנגד תמיד של בין הערבים היא הנקראת תפלת מנחה ותפלה שכנגד המוספין היא נקראת תפלת המוספין.

### רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה א

על ששה דברים נצטווה אדם הראשון: על ע"ז, ועל ברכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גילוי עריות, ועל הגזל, ועל הדינים, אע"פ שכולן הן קבלה בידינו ממושה רבינו, והדעת נוטה להן, מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטווה, הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, נמצאו שבע מצות, וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם, בא אברהם ונצטווה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחרית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית, ובמצרים נצטווה עמרם במצות יתירות, עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו.

### פני יהושע מסכת ברכות דף כו עמוד ב

בגמרא איתמר רבי יוסי בר חנינא אמר תפלות אבות תקנום ורבי יהושע בן לוי אמר כו'. לכאורה נראה דהך פלוגתא תליא בפלוגתא דתנאי לקמן אי תפלת ערבית רשות או חובה דמאן דסבירא ליה רשות על כרחך סבר דכנגד תמידין תקנום ומש"ה תפלת שחרית ומנחה חובה משא"כ תפלת ערבית שאינה אלא כנגד אברים ופדדים דלא מעכבי כפרה ועוד שעיקר מצותן להקטירן ביום ומש"ה הוי שפיר רשות ומ"ד תפלת ערבית חובה סובר דתפלות אבות תקנום דלפי"ז כולהו שלש תפלות כי הדדי נינהו דמאי שנא.....ועיין מה שאכתוב בסמוך דאף למ"ד אבות תקנום נמי מצי סבר דתפלת ערבית רשות.

### רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ט

כיצד טעה ולא התפלל שחרית ועבר חצי היום יתפלל מנחה שתים, ראשונה תפלת מנחה והשנייה תשלומי שחרית, טעה ולא התפלל מנחה עד ששקעה החמה יתפלל ערבית שתים, ראשונה ערבית ושנייה תשלומי מנחה, טעה ולא התפלל ערבית עד שעלה עמוד השחר מתפלל שחרית שתים, ראשונה שחרית והשנייה תשלומי ערבית.

### אור שמח הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ג הלכה ט

בגמרא (ברכות כו, א) טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים ואין בזה משום עבר יומו בטל קרבנו, ומשום הכי מסיים ואין בזה כו', דבלא זה הו"א דאיהו סובר דזמן מנחה עד פלג המנחה, ואחרי פלג המנחה הוי זמן מעריב, לכן מתפלל שתים מנחה ומעריב, אבל הכל באותו יום, לכן קמ"ל דאף ביום של אחריו מצי להתפלל, וכן כתב רבינו ולא התפלל מנחה עד ששקעה החמה, ונראה דזה רק אי נימא תפלות אבות תקנום (שם ע"ב) ואם כן צריך להתפלל למחר משום תפלות אבות, אבל אי נימא דתפלות כנגד תמידים תקנום, אם כן עבר יומו בטל קרבנו, ובאמת קי"ל כתרומיהו, וכמו דאמרו תניא כוותיה דריב"ח תניא כוותיה דריב"ל, והיינו דזמני תפלות תקנום כנגד קרבנות, וכפי זמן הקרבנות, ובכ"ז אבות תקנום, וכן כתב רבינו כאן דכנגד תמידים תקנום, ובהלכות מלכים כתב דאבות תקנום

### פני יהושע מסכת ברכות דף כו עמוד א

אלא דאכתי קשיא לי טובא אמאי דקאמר דכיון דתפלה במקום קרבן הוא עבר יומו בטל קרבנו מאי סברא היא זו דכיון דכנגד תמידין תקנו אדרבא יותר י"ל דעבר זמן תפלת ערבית שהיא כל הלילה נגד אברים ופדרים ומשהגיע זמן תפלת שחרית כבר נפסלו האברים ופדרים בלינה וכה"ג משהגיע זמן תפלת מנחה שהיא לאחר חצות היאך יתפלל תשלומי תפלת השחר במקום תמיד של שחר הרי כבר עבר זמנה של תמיד של שחר לגמרי אפילו בדיעבד כדפרישית דאחד בין הערבים ולא שתים בין הערבים, וטפי מסתברא לומר דתפלת המנחה שייך קצת בזמן תפלת ערבית דאע"ג שעבר זמן שחיטת התמיד אכתי ישנו זמן הקטרת אברים ומנחתו ונסכו כדדרשינן ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה....

והנראה לענ"ד בזה לפרש הסוגיא להיפך דהיינו לפי מה שכתבתי בסמוך דמעיקרא קא ס"ד דר' יוחנן לית ליה דתפלות כנגד קרבנות תקנום אלא דשלש תפלות בעלמא תקנו בכל יום כדאשכחן בדניאל דכתיב זמנין תלתא וכתוב נמי ערב ובוקר וצהרים או שנאמר דכנגד אבות תקנום, א"כ לפי"ז הוה פשיטא ליה דהא דנקט ר"י טעה בשל ערבית ושל שחרית ולא נקט טעה בשל מנחה היינו משום דלא שייך כלל תשלומין מיום זה ליום אחר כיון שהן חובת היום כדפרישית משא"כ לבתר דמסיק הש"ס דשכר תפלה יהבינן ליה והיינו על כרחך שכר תפלת חובה כדפרישית משום דתפלות כנגד קרבנות תיקנו ואע"ג שכבר עבר זמן הקרבת התמיד אפ"ה כיון דצלותא רחמי היא לכל יחיד ויחיד לא שייך ביה עבר הזמן ויהבינן ליה שכר תפלת חובה א"כ משמע דכל שכן דשייך השלמה לשל מנחה בערבית כיון שהוא זמן הקטרתו של אותו תמיד עצמו ולא שייך ביה נמי איסור לינה כמו בקרבן כיון דצלותא רחמי היא או דלמא אפ"ה מדנקט רבי יוחנן טעה בשל ערבית ושל שחרית ושבת ושבתק לשל מנחה משמע דדוקא קאמר דבהנך יש להן תשלומין דנהי דעבר זמן התמיד אפ"ה כיון דאשכחן בקרבנות יחיד שמקריב עולת חובה שייך ביה שפיר השלמה לענין תפלה דיהבינן ליה שכר עולת חובה משא"כ בתפלת המנחה לא שייך השלמה בערבית כיון דאשכחן מיהו בקרבנות שיש חילוק בין תשלומין דאותו יום עצמו ליום אחר דעבר יומו בטל קרבנו וכמו שכתב רש"י ז"ל מדכתיב במוספין דבר יום ביומו. ועוד נראה לי דאפילו בכל הקרבנות שייך חילוק בין אותו יום עצמו ליום אחר והיינו לענין בל תאחר דקיי"ל בכל יום ויום עובר בבל תאחר ולא אמרינן בכל שעה ושעה עובר בבל תאחר ואפשר דהך מילתא גופא ילפינן מדכתיב דבר יום ביומו דמשמע דלענין שעות היום אין חילוק כלל, כן נראה לי נכון ודוק היטב:

### הוספת מעין המאורע

#### רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ב הלכה י

בראשי חדשים ובחולו של מועד מתפלל ערבית שחרית ומנחה תשע עשרה ברכות כשאר הימים ואומר בעבודה אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבוא, במוסף בחולו של מועד מתפלל תפלת המוסף כמו שמתפלל ביום טוב, ובראשי חדשים מתפלל שבע ברכות שלש ראשונות ושלש אחרונות ואמצעית מעין קרבן ראש חדש וחותרם בה מקדש ישראל וראשי חדשים.

#### רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ב הלכה יג

בחנוכה ובפורים מוסיפין בהודאה על הניסים, שבת שחלה להיות בחנוכה מזכיר על הניסים במוסף כמו שמזכיר בשאר תפלות.

**תלמוד בבלי מסכת שבת דף כד עמוד א דתני רבי אושעיא:** ימים שיש בהן קרבן מוסף, כגון ראש חודש וחולו של מועד - ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה, ואומר מעין המאורע בעבודה, ואם לא אמר - מחזירין אותו, ואין בהן קדושה על הכוס, ויש בהן הזכרה בברכת המזון. ימים שאין בהן קרבן מוסף, כגון שני וחמישי (ושני) ותעניות ומעמדות. שני וחמישי מאי עבידתיהו? אלא: שני וחמישי ושני של תעניות ומעמדות. ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה, ואומר מעין המאורע בשומע תפלה, ואם לא אמר - אין מחזירין אותו. ואין בהן קדושה על הכוס ואין בהן הזכרה בברכת המזון.

וּנְרָאָה דְיוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ קֶרְבַּן מוֹסֵף, הַיּוֹם שֶׁהוּא יוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ חֲלוֹת קְדוּשָׁה צְעִילוֹמוֹ שֶׁל הַיּוֹם, כְּגוֹן רִ"ח וְחֹל הַמוֹעֵד שֵׁישׁ בְּזֶהן קֶרְבַּן מוֹסֵף, מִשּׁוֹם שֶׁעַל יוֹם רִ"ח יֵשׁ חֲלוֹת קְדוּשָׁה רִ"ח, וְעַל חֹל הַמוֹעֵד יֵשׁ חֲלוֹת קְדוּשָׁה מִקְרָא קוֹדֵשׁ כְּמִשְׁכַּב הַרְמַצִּים בְּפִ"ז מֵהַיּוֹם יוֹ"ט הֵ"א, וְקְדוּשָׁה הַיּוֹם מִחַיִּיב קֶרְבַּן מוֹסֵף. וְלִפִּי זֶה גַם סֵדֵר הַתְּפִלָּה שֶׁל יוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ חֲלוֹת קְדוּשָׁה, הוּא שׁוֹנֵה מִסֵּדֵר הַתְּפִלָּה שֶׁל שָׂאֵר יְמֵי הַחֹל, וְכִמוֹ בְּשַׁבָּת וַיּוֹ"ע שֵׁישׁ בְּזֶהן סֵדֵר הַתְּפִלָּה מִיּוֹחֶדֶת שֶׁל שַׁבָּת וַיּוֹ"ט.

**וּנְרָאָה דְיוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ קֶרְבַּן מוֹסֵף, הַיּוֹם שֶׁהוּא יוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ חֲלוֹת קְדוּשָׁה צְעִילוֹמוֹ שֶׁל הַיּוֹם, כְּגוֹן רִ"ח וְחֹל הַמוֹעֵד שֵׁישׁ בְּזֶהן קֶרְבַּן מוֹסֵף, מִשּׁוֹם שֶׁעַל יוֹם רִ"ח יֵשׁ חֲלוֹת קְדוּשָׁה רִ"ח, וְעַל חֹל הַמוֹעֵד יֵשׁ חֲלוֹת קְדוּשָׁה מִקְרָא קוֹדֵשׁ כְּמִשְׁכַּב הַרְמַצִּים בְּפִ"ז מֵהַיּוֹם יוֹ"ט הֵ"א, וְקְדוּשָׁה הַיּוֹם מִחַיִּיב קֶרְבַּן מוֹסֵף. וְלִפִּי זֶה גַם סֵדֵר הַתְּפִלָּה שֶׁל יוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ חֲלוֹת קְדוּשָׁה, הוּא שׁוֹנֵה מִסֵּדֵר הַתְּפִלָּה שֶׁל שָׂאֵר יְמֵי הַחֹל, וְכִמוֹ בְּשַׁבָּת וַיּוֹ"ע שֵׁישׁ בְּזֶהן סֵדֵר הַתְּפִלָּה מִיּוֹחֶדֶת שֶׁל שַׁבָּת וַיּוֹ"ט.**

**זוה** מצואר בדברי הרמב"ם, דכחז בפ"ב מה' תפלה ה"י, בראשי חדשים וזחולו של מועד מתפלל ערבית שחרית ומנחה חשע עשרה זרכות כשאר הימים, ואומר בעבודה וכו' יעלה ויצא, ובה"ג שם כתב, צחוכה וצפורים מוספין צהודא על הנסים. הרי צחוכה וצפורים כתב "מוספין" צהודא על הנסים, והיינו שעל הנסים היא לא מעיקר

התפלה, אלא היא הוספה על התפלה, משא"כ בר"ח וחול המועד, לא כתב "מוספין" יעלה ויצא בעבודה, אלא שאומר בעבודה יעלה ויצא, כלומר שיעלה ויצא בר"ח וזחול המועד היא מעטם התפלה, ולכן אם לא אמר מחזירין אותו.

**מצתה** הרי יחא ה' דאמרו ימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ר"ח וחול המועד, אומר מעין המאורע בעבודה, ואם לא אמר מחזירין אותו, והיינו דמה שיש בהן קרבן מוסף, זהו העטם ויסוד הדין שמחזירין אותו אם לא אמר מעין המאורע, כיון שיש בהן קרבן מוסף, הרי חל על התמידין שבהן, ועל התפלות שכנגד תמידין תקנוס, שם ר"ח וחול המועד, וא"כ מה שאומר מעין המאורע בעבודה, זהו מעטם סדר התפלה של ר"ח וחול המועד, ואם לא אמר הוא שונה מסדר התפלה, ולכן מחזירין אותו.

וּנְרָאָה דְיוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ קֶרְבַּן מוֹסֵף, הַיּוֹם שֶׁהוּא יוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ חֲלוֹת קְדוּשָׁה צְעִילוֹמוֹ שֶׁל הַיּוֹם, כְּגוֹן רִ"ח וְחֹל הַמוֹעֵד שֵׁישׁ בְּזֶהן קֶרְבַּן מוֹסֵף, מִשּׁוֹם שֶׁעַל יוֹם רִ"ח יֵשׁ חֲלוֹת קְדוּשָׁה רִ"ח, וְעַל חֹל הַמוֹעֵד יֵשׁ חֲלוֹת קְדוּשָׁה מִקְרָא קוֹדֵשׁ כְּמִשְׁכַּב הַרְמַצִּים בְּפִ"ז מֵהַיּוֹם יוֹ"ט הֵ"א, וְקְדוּשָׁה הַיּוֹם מִחַיִּיב קֶרְבַּן מוֹסֵף. וְלִפִּי זֶה גַם סֵדֵר הַתְּפִלָּה שֶׁל יוֹם שֵׁישׁ בְּזוֹ חֲלוֹת קְדוּשָׁה, הוּא שׁוֹנֵה מִסֵּדֵר הַתְּפִלָּה שֶׁל שָׂאֵר יְמֵי הַחֹל, וְכִמוֹ בְּשַׁבָּת וַיּוֹ"ע שֵׁישׁ בְּזֶהן סֵדֵר הַתְּפִלָּה מִיּוֹחֶדֶת שֶׁל שַׁבָּת וַיּוֹ"ט.

**ואשר** נראה לומר בזה, דיש להסתפק בעיקר תפלה יעלה ויצא בר"ח וחול המועד, אם היא שם תפלה בפני עצמה, רק שתיקנו לומר תפלה זו בעבודה, או שהיא מסדר תפלה י"ח בר"ח וחול המועד. ולכאורה ציטוד דבר זה פליגי רבינו יהודה והרי"ף והרא"ש הג"ל, דרבינו יהודה סובר דתפלה יעלה ויצא היא לא מסדר תפלה י"ח, אלא היא שם תפלה בפני עצמה, רק שתיקנו לומר תפלה זו בעבודה, והא דאם לא אמר מחזירין אותו, זה לא משום שהרי זה כאילו לא התפלל תפלה י"ח, אלא שחוזר משום תפלה יעלה ויצא עצמה, וכיון שאין לאומרה אלא בעבודה, לכי הוא חוזר על כל תפלה י"ח, שהרי אי אפשר לומר ברכת העבודה, אלא בתוך י"ח הברכות. ולפי זה שפיר כתב רבינו יהודה שאם טעה ולא הזכיר ר"ח במנחה, לא יתפלל עוד צלילה, שהרי כבר התפלל כל תפלה המנחה מצעוד יום, לצד ר"ח שלא הזכיר, א"כ אין מרויח כלום אם יחזור ויתפלל צמוצאי ר"ח, הרי לא יזכיר עוד תפלה ר"ח, וי"ח כבר התפלל. והיינו שתפלה ר"ח היא לא מסדר תפלה י"ח, אלא היא תפלה בפני עצמה, וא"כ בשלא התפלל תפלה של ר"ח במנחה של ר"ח, לא הוי כלא התפלל תפלה י"ח, אלא שבאמת התפלל תפלה י"ח, רק שחסר לו תפלה ר"ח, ואת זה אינו יכול להשלים צמוצאי ר"ח, שהרי לא יזכיר עוד תפלה ר"ח, ותפלה י"ח כבר התפלל.

**אולם** הרי"ף והרא"ש סברי, דתפלה יעלה ויצא, היא מסדר תפלה י"ח בר"ח וחול המועד, ואם לא התפלל תפלה יעלה ויצא, הרי זה כלא אמר ברכה אחת מתפלה י"ח, שהוא כלא התפלל כלל תפלה י"ח, וכמש"כ חכמי פרוצני"א הג"ל, כיון שלא ילא ידי חובתו בזו התפלה הוב ליה כאילו לא התפלל, והוא צריך להתפלל שחיס בערב,